

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2026). *Dinsel Fundamentalizm Ölçeği*. Turkish Psychological Scales. Retrieved from <https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=19970>

Özet

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği (DFÖ), bireylerin dinsel fundamentalizm düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir psikometrik araçtır. Bu ölçeğin Türkçe çevirisi ve adaptasyon çalışması, 2010 yılında Abdulvahid Sezen tarafından gerçekleştirilmiştir. Çalışma, ölçeğin Türk kültürü bağlamındaki psikometrik yeterliliğini (geçerlik ve güvenirlik) belirlemeyi amaçlamıştır; ölçeğin orijinal yapısını koruyarak, dinsel inançların mutlakiyetçilik, sembolik düşünceye karşı tutum ve kategorik düşünme gibi temel boyutlarını değerlendirildiğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler

Dinsel Fundamentalizm, DFÖ, Psikometrik Ölçek, Güvenirlik, Geçerlik, Dini İnanç, Mutlakiyetçilik.

Yazarlar

Abdulvahid SEZEN

Amaç

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği'nin temel amacı, bireylerin dinsel inançlara yönelik sahip oldukları **fundamentalist** yaklaşımların derecesini ve yapısını tespit etmektir. Ölçek, dinsel öğretilerin mutlak ve sorgulanamaz olarak kabul edilip edilmediğini, sembolik düşünceye açık ve kategorik düşünme eğilimlerini ölçmeyi hedefler.

Bu çeviri ve adaptasyon çalışması, DFÖ'nün Türkçe konuşan popülasyonlarda bilimsel araştırmalarda kullanılabilmesi için gerekli olan psikometrik dayanağı sağlamıştır. Ölçek, özellikle bireylerin dinsel dogmalarına ölçüde literal ve eleştirel olmayan bir biçimde benimsediklerini belirlemede önemli bir araçtır.

Yapı (Ölçülen Psikolojik Yapı)

Ölçek, **dinsel fundamentalizm** yapısını ölçmektedir. Fundamentalizm, genellikle dinsel metinlerin harfiyen doğru ve mutlak otorite olarak kabul edilmesi, modern eleştirinin reddedilmesi ve dinsel inançların diğer tüm yaşam alanlarına yayılması ile karakterize edilen bir tutumdur.

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği, bu karmaşık yapıyı 12 madde ve üç ana alt boyut aracılığıyla değerlendirmektedir:

Dinsel Öğretiler: Temel dinsel inançların yaşamın en iyi ve en anlamlı yolu olduğu varsayımı ve bu inançlara bağlılığın ölçülmesi.

Sembolik Düşünce: Dinsel anlatı ve figürlerin (örneğin Peygamber) mecazi veya sembolik olup

olmadığına dair tutum. Fundamentalist eğilimler, sembolik yorumları reddedip literal yorumu tercih etme eğilimindedir.

Kategorik Düşünme: Dinsel mesajların mutlak ve tartışılmaz olduğu, alternatif düşünceye veya yoruma yer bırakmadığı inancı.

Geçerlik

Ölçeğin Türkçe uyarlaması için geçerlik çalışmaları, psikometrik açıdan güçlü bir yapıya sahip olduğunu göstermek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda, çevirinin yapısal uygunluğunu test etmek için **faktör analizi** teknikleri kullanılmıştır. Faktör analizi, ölçeğin orijinalindeki üç alt boyutlu yapıyı Türkçe versiyonunda da destekleyip desteklemediğini araştırmıştır.

Geçerlik hesaplamalarında kullanılan iç tutarlılık analizleri de, DFÖ'nün ölçmeyi amaçladığı yapıyı tutarlı bir şekilde ölçtüğünü teyit etmiştir. Bu çalışmalar, ölçeğin Türk popülasyonunda dinsel fundamentalizm yapısını başarıyla temsil ettiğini göstermektedir.

Güvenirlik

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği'nin güvenilirlik çalışmaları iki temel psikometrik teknik kullanılarak detaylıca incelenmiştir. Elde edilen bulgular, ölçeğin yeterli düzeyde güvenilir ve homojen bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır:

Yarıya Bölme (Split-Half) Tekniği: Bu teknik sonucunda hesaplanan korelasyon katsayısı $r = .75$ olarak bulunmuştur. Bu katsayı, $p < .01$ düzeyinde istatistiksel olarak **anlamlı** kabul edilmiştir, bu da ölçeğin maddelerinin içsel olarak tutarlı olduğunu göstermektedir.

İçsel Tutarlılık (Cronbach's Alpha): Ölçeğin maddelerinin ne kadar homojen olduğunu gösteren içsel tutarlılık ölçütü olan Cronbach's alpha katsayısı ise $\alpha = .73$ değerinde hesaplanmıştır. Bu değer, sosyal bilimler araştırmaları için kabul edilebilir bir güvenilirlik seviyesine işaret etmekte ve ölçeğin beklenen ölçümü yapabilme yeteneğinin bir göstergesidir.

Faktör Analizi

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği'nin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla **faktör analizi** uygulanmıştır. Faktör analizi, İngilizce'den çevrilen ölçeğin orijinal yapısında bulunan üç temel alt boyutu (Dinsel Öretiler, Sembolik Düşünce ve Kategorik Düşünme) Türkçe versiyonunda da doğrulamayı amaçlamıştır.

Analiz sonuçları, 12 maddelik ölçeğin 3 faktörlü yapısının Türk kültürü bağlamında da kabul edilebilir düzeyde tutarlı olduğunu ve DFÖ'nün teorik yapıyı ölçtüğünü göstermiştir. Bu bulgular, ölçeğin çok boyutlu yapısının korunduğunu teyit etmektedir.

Ölçek Bilgileri

Test Türü: Geliştirme (İngilizce orijinalinden Türkçe'ye adaptasyon ve geçerlik/güvenirlilik çalışması)

Format: 12 maddeden oluşan, 3 alt boyutlu, öz bildirim ölçeği.

Mevcut Diller: Türkçe (Orijinal dili İngilizce'dir).

Popülasyon Grubu: Üniversite öğrencileri ve genel yetişkin popülasyonu.

Yaş Grubu: 18 yaş ve üzeri yetişkinler.

Popülasyon Detayları: Adaptasyon çalışması, akademik bir dergide yayımlanmıştır ve örneklemin üniversite öğrencileri veya akademik çevrelerden oluştuğu varsayılmaktadır.

Test Metodolojisi: 5'li Likert Tipi Derecelendirme kullanılmaktadır. Yanıt seçenekleri şu şekildedir:

1 = Kesinlikle Katılmıyorum

2 = Katılmıyorum

3 = Yarar Yaraya Katılmıyorum

4 = Katılmıyorum

5 = Tamamen Katılmıyorum

Anahtar Kelimeler

Dinsel Fundamentalizm, Güvenirlilik Katsayısı, Cronbach Alfa, Split-Half, Likert Ölçeği, Abdulvahid Sezen, Dini Psikoloji.

Yazarlar

Yazar ORCID Tanımlayıcıları: Bilgi Kaynakta Yoktur.

Kurum E-posta Adresleri: asezen@mersin.edu.tr

İletişim Adresi: Abdulvahid SEZEN (Mersin Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Mersin, Türkiye).

Şinler, Ücret ve Test Yılı

Ölçek adaptasyon çalışması 2010 yılında yayımlanmıştır. Ölçeğin bilimsel araştırmalarda kullanımı için sorumlu yazar Abdulvahid Sezen ile iletişime geçilmesi önerilmektedir. İletişim e-posta adresi: asezen@mersin.edu.tr.

Ölçeğin orijinal PDF belgesi buradan indirilebilir: dinsel-fundamentalizm-olcegi-toad.pdf.

Kaynaklar

Sezen, A. (2010). Dinsel Fundamentalizm Ölçeğinin Türkçe çevirisinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 30, 136-147.

Makalenin dergipark üzerindeki bağlantısı: dergipark.ulakbim.gov.tr.

Dinsel Fundamentalizm Ölçeği Maddeleri

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri, orijinal dillerinde korunmuş olup hiçbir şekilde değiştirilmemiştir.

Dinsel Öretiler: Kişi, en iyi ve en anlamlı bir yaşam sürdürmek istiyorsa, kökeni hakikate dayanan bir dine mensup olmalıdır.

Sembolik Düşünce: Peytan, insanların kendi şehvi arzularına yükledikleri sadece bir isimdir. Yoksa gerçekte insanı yoldan çıkaran şeytani bir "Karanlıklar Prensi" diye bir varlık mevcut değildir.

Kategorik Düşünme: "Bu dünyada Tanrı'nın insanlara gönderdiği öyle mutlak dinsel mesajlar vardır ki, başka türlüünü düşünmek imkansızdır."